

MEMORANDUM LOKALE VERKIZINGEN 2024

SENIORENRAAD GOOIK

2025 - 2031

Aan de voorzitters van de Gooikse/Pajottegemse politieke partijen
Aan de kandidaat gemeenteraadsleden

Beste voorzitter

Beste kandidaat gemeenteraadsleden

Tegen 2030 zal Vlaanderen meer dan 2,1 miljoen 60-plussers tellen. Dat betekent dat tegen het einde van de aankomende lokale legislatuur **ruim 30% van de bevolking ouder dan 60 jaar zal zijn**. En ook de oudste groep ouderen groeit pijlsnel: tussen vandaag en 2030 stijgt het aantal 80-plussers met meer dan 20%.

Als lokaal bestuur sta je daarbij voor een duidelijke uitdaging: zorgen dat elke inwoner op een actieve en kwaliteitsvolle manier ouder kan worden, en kan deelnemen aan het leven in je gemeente. Zowel op jonge, als op oudere leeftijd. De omgeving die je daarvoor als lokaal bestuur creëert, en de mate waarin die een antwoord biedt op de wensen en noden van wie ouder wordt, zal daarin doorslaggevend zijn.

Een succesvol lokaal ouderenbeleid begint met oog voor diversiteit. Want zowel in leeftijd als in levenssituatie lopen 'ouderen' sterk uiteen. Van de engagementen die ze opnemen, over de kansen en kwetsbaarheden die ze ervaren, tot de cultuur en de netwerken waar ze deel van uitmaken.

Een **leeftijdsvriendelijke gemeente** erkent die diversiteit en de uiteenlopende competenties van ouderen. Iedereen krijgt er de kans om actief ouder te worden. Ouderen kunnen er blijven participeren en zich blijven ontplooien. Drempels worden weggenomen en waar nodig wordt ondersteuning voorzien. De waardevolle rollen die ouderen vervullen worden er erkend en gewaardeerd.

De coronapandemie heeft het belang daarvan scherper dan ooit op de kaart gezet. De mate waarin buurtbewoners elkaar een helpende hand aanreiken, waarin vrijwilligers van alle leeftijden hun handen uit de mouwen steken, waarin verenigingen en buurtinitiatieven mensen samenbrengen, waarin psychosociale noden opgevangen en beantwoord worden, ... stuk voor stuk bleek het van onschatbare waarde.

Dit memorandum is onder andere opgemaakt door middel van een bevraging bij senioren in de 5 Karoesels (deelgemeente).

Als seniorenraad durven we hopen dat er rekening zal gehouden worden met de inhoud van ons memorandum.

Indien verdere toelichting nodig zou zijn, kan u contact opnemen met de Voorzitter Maurice Sirjacobs: maurice.sirjacobs@telenet.be

1. Geef ouderen een structurele stem in het lokaal beleid

Een voortdurende dialoog met ouderen is een essentiële basis voor een leeftijdsvriendelijk lokaal beleid. Structurele inspraak- en participatiemogelijkheden voor ouderen zijn dan ook onontbeerlijk. Een lokale seniorenraad is hiervoor het kanaal bij uitstek. Zet voluit in op de versterking van deze raad en geef de stem van ouderen weerklank in al zijn diversiteit.

Actiepunten:

- **Zet in op een sterke lokale seniorenraad:** Via de lokale seniorenraad hebben ouderen een structurele stem in het lokale beleidsproces. Betrek deze raad bij de totstandkoming van het meerjarenplan en het uittekenen van het lokale participatiebeleid, en schakel hem actief in bij het uitdenken van lokaal beleid. Tegelijk kan deze raad een partner zijn om ouderen in een kwetsbare positie met meer specifieke methodieken te betrekken of om te zorgen dat algemene burgerparticipatiebevragingen ook ouderen bereiken. In veel gemeenten is de seniorenraad als platform van organisaties en vrijwilligers ook een dankbare partner die actief zijn schouders zet onder leeftijdsvriendelijke projecten in de gemeente.
- **Bouw een duurzaam partnerschap uit tussen de lokale seniorenraad, de ambtenaren en de schepenen voor ouderenbeleid:** De wisselwerking tussen deze drie partners is bepalend voor het lokaal ouderenbeleid. Zorg dat deze partners elkaar kennen, openstaan voor elkaars perspectief, en elkaar versterken in het bouwen aan een leeftijdsvriendelijke omgeving.

Deze structuur en wisselwerking bestaat reeds in de gemeente Gooik. Deze manier van werken is aan te bevelen in de verdere werking van de fusiegemeente.

- **Breng de noden van ouderen in de gemeente in kaart:** Ouderen worden een steeds grotere en meer diverse doelgroep, met uiteenlopende wensen, noden en behoeften. Zorg voor een duidelijk zicht op hoe zij in al hun diversiteit het leven in de gemeente ervaren. Hou dus de vinger aan de pols door samen met de lokale seniorenraad initiatieven op te zetten om in dialoog te gaan met ouderen die je vandaag minder bereikt.
- **Zet ook bovenlokaal de noden van ouderen voorop:** Er wordt volop ingezet op regiovorming waardoor bovenlokale overleg- en samenwerkingsverbanden, als zorggraden en vervoerregioraden, een steeds grotere impact zullen hebben op het lokale beleid. Vergeet het perspectief van ouderen niet mee te nemen in deze bovenlokale organen. Ga actief op zoek naar aandachts- en knelpunten voor ouderen en denk bewust na over de impact van bovenlokale beslissingen op ouderen.

Het is aangeraden dat ambtenaren van de gemeenten deelnemen aan deze belangrijke overleg-en infomomenten aan de regionale en Vlaamse ouderenraad.

- **Maak ouderen wegwijs in het lokaal participatielandschap:** Ouderen kunnen via diverse kanalen wegen op het lokaal beleid. Communiceer helder over de wijze waarop ze kunnen participeren in het beleidsproces. Informeer hen actief en zorg dat alle informatie makkelijk terug te vinden is.
- **Bied alle publieke dienstverlening inclusief aan.** Maak gebruik van een slimme mix aan kanalen om te garanderen dat zowel digitaal vaardige ouderen als zij die een persoonlijke aanpak verkiezen toegang tot de openbare dienstverlening hebben.

2. Transformeer de lokale omgeving tot een gezonde, toegankelijke en verbindende ruimte

Inzetten op gezondheid, sociaal contact en beweging draagt bij tot het welzijn van elke burger en is in het bijzonder belangrijk voor het welzijn van ouderen. Werk een domeinoverschrijdende aanpak uit met een grote preventieve kracht door een mix van maatregelen die inspelen op leefstijl, zorg, educatie, verbinding en omgeving. Creëer een omgeving die uitnodigt tot beweging en de levenskwaliteit van ouderen bevordert.

Actiepunten:

- **Zet in op integrale toegankelijkheid van de omgeving:** Door in te zetten op integrale toegankelijkheid worden drempels weggenomen en kan iedereen zich zelfstandig, veilig en comfortabel in zijn of haar leefomgeving bewegen. Belangrijke aandachtspunten voor ouderen zijn voldoende openbare toegankelijke toiletten, voldoende rustplekken, een leesbare weginrichting, veilige oversteekplaatsen, voldoende verlichting en een laagdrempelig te bereiken openbare diensten, politiekorps, handelszaken, kerken,

Inventariseer de staat van de plattelandswegen, fiets- en voetpaden. Creëer een plan van aanpak voor herstelling en vernieuwing.

Tracht openbare gebouwen zo toegankelijk (bv trappen) mogelijk te maken voor mensen die minder mobiel zijn.

- **Betrek ouderen bij het uittekenen van het openbaar domein:** Ruimtelijk beleid is vaak een technische aangelegenheid, maar met een grote impact op het welzijn van buurtbewoners. Ook ouderen willen zich goed en veilig voelen in hun omgeving. Betrek hen bij de inrichting van het openbaar domein. In het bijzonder zij die problemen ervaren om zich te verplaatsen. Organiseer bijvoorbeeld samen met de lokale seniorenraad een knelpuntenwandeling om mobiliteits- en toegankelijkheidsdrempels in kaart te brengen.
- **Breng het principe ‘nabijheid voorop’ in de praktijk:** Uitgewaaierde woonwijken, weinig winkels en voorzieningen, een autogericht stratenpatroon, lintbebouwing, ... zetten niet aan tot actieve verplaatsingen van ouderen. Zorg voor een doordachte inplanting en goede locatiekeuze van onder meer winkels, diensten, woonzorgvoorzieningen en bushaltes. Alsook voorzie bankautomaten in iedere dorpskern.

- **Realiseer mogelijkheden voor ontmoeting in de buurt:** Voor veel mensen is het opbouwen van nieuwe sociale relaties op oudere leeftijd een uitdaging. Nochtans heeft een sterk sociaal netwerk een belangrijke preventiefunctie, niet in het minst wat het voorkomen van eenzaamheidsgevoelens betreft. Faciliteer door middel van een aangename leefomgeving ontmoetingskansen in de buurt. Betrek hier onder meer de lokale seniorenraad, verenigingen, dienstencentra en buurtinitiatieven bij.

De reeds bestaande ontmoetingsmomenten (bv Karoesel, seniorenfeest, buurtbabbels, buurtfeesten) dienen zeker behouden te worden.

Met het huidige bestuur werd de belofte gemaakt om een dienstencentrum op te richten. De seniorenraad wenst dat de realisatie van deze beslissing bekrachtigd wordt.

3. Bevorder de participatie en het engagement van ouderen

Ouderen willen hun leven betekenisvol blijven invullen. Sommigen hebben zin om hun horizons te verruimen, soms letterlijk door te reizen, maar even goed door bij te leren, nieuwe talenten te ontdekken of hun passie te delen. Anderen willen de kennis of competenties die ze hebben benutten in het verenigingsleven, soms in een verantwoordelijke rol, soms als deelnemer aan activiteiten. Toch worden heel wat ouderen met obstakels geconfronteerd die hen tegenhouden om te participeren. Naast een financiële drempel zijn er ook informatie-, fysieke en sociale drempels. In een leeftijdsvriendelijke gemeente wordt met elke hindernis rekening gehouden om ervoor te zorgen dat elke oudere die dat wil kan (blijven) participeren.

Actiepunten:

- **Ondersteun het verenigingsleven:** Ondersteun verenigingen zodat ze ten volle hun rol kunnen spelen als katalysator van een sterk sociaal weefsel in de gemeente. Maak mensen actief warm voor het lokale verenigingsleven. Zorg dat ze hun activiteiten in toegankelijke, betaalbare en goed onderhouden zalen of lokalen kunnen organiseren, dat er digitale aansluitmogelijkheden zijn, en dat ze kwalitatief materiaal ter beschikking hebben. Heb oog voor vernieuwende initiatieven.
- **Faciliteer een gevarieerd aanbod aan activiteiten:** Bevrage ouderen naar hun wensen en voorkeuren en garandeer samen met de lokale verenigingen, het dienstencentrum, buurtcentra en een gevarieerd vrijetijdsaanbod, zowel qua invulling van de activiteiten als wat de locatie en het tijdstip betreft. Faciliteer samenwerking en afstemming, met oog voor ieders eigenheid en sterktes.
- **Bied ouderen de mogelijkheid om op hun eigen tempo en aan een betaalbare prijs levenslang en levensbreed te blijven leren:** Een gevarieerd scala aan initiatieven maakt dit mogelijk. Stimuleer vernieuwende activiteiten van verenigingen, workshops, cursussen en voorstellingen op maat georganiseerd door het lokaal dienstencentrum, de bibliotheek, het cultureel centrum, ... en organiseer regelmatig overleg.

- **Maak vrijwilligerswerk laagdrempelig en toegankelijk:** Zeer veel ouderen willen zich als vrijwilliger inzetten. Zo kunnen zij een betekenisvolle rol opnemen, actief blijven, nieuwe contacten leggen en voortdurend bijleren. Tegelijk bieden oudere vrijwilligers een groot potentieel voor zorgzame buurten. Verleen vrijwilligers voldoende, duidelijke en laagdrempelige informatie en ondersteuning en help kandidaat-vrijwilligers en organisaties elkaar vlot te vinden.

4. Garandeer een sterk lokaal zorgbeleid voor ouderen

Met het ouder worden, worden mensen geconfronteerd met toenemende zorgnoden, vaak chronisch en complex van aard. Het gaat niet enkel over fysieke problemen, ook verlieservaringen, ingrijpende levensveranderingen en existentiële vragen nemen toe. Een sterk lokaal uitgebouwd zorgbeleid komt tegemoet aan de uitdagingen waar oudere inwoners met een zorg- en ondersteuningsnood voor staan.

Actiepunten:

- **Blijf investeren in publieke zorg en ondersteuning:** Elke oudere moet kunnen rekenen op een toegankelijk, betaalbaar en kwalitatief hoogstaand zorgaanbod. Een sterk publiek georganiseerd zorgaanbod, zowel op het vlak van ondersteuning thuis als in een residentiële setting, blijft daarvoor een belangrijk fundament.
- **Zet in op duurzame verbinding in zorgzame buurten:** Neem een faciliterende rol op in de uitbouw en verankering van zorgzame buurten. Breng partners samen en coördineer samenwerkingsverbanden die laagdrempelige zorg en ondersteuning in de buurt mogelijk maken. Heb daarbij ook oog voor de betekenisvolle rol die ouderen en personen met zorgnoden zelf kunnen opnemen in de buurt.
- **Maak werk van een sterk lokaal mantelzorgbeleid:** het is nodig dat elke mantelzorgverzorger toegang heeft tot de nodige informatie, kwalitatieve en betaalbare ondersteuning en garandeer een voldoende groot aanbod van gezinszorg en respijtzorg zodat mantelzorgers van alle leeftijden zich erkend en ondersteund voelen.
- **Blijf bouwen aan een dementievriendelijke omgeving:** In een dementievriendelijke omgeving krijgen personen met dementie en hun mantelzorgers volop kansen om te blijven participeren. Treed in dialoog om hun ervaringen te capteren, participatiekansen op maat te creëren en een zorgaanbod uit te bouwen dat optimaal inspeelt op hun uiteenlopende noden en verwachtingen. Blijf samenwerken met het expertisecentrum Memo, Alzheimer Liga.

Zorg dat er 1 centraal aanspreekpunt bestaat voor alle vragen omtrent dementie. Laat bijvoorbeeld het dienstencentrum fungeren als inloopcentrum voor personen met dementie.

Zorg ervoor dat medewerkers gevormd zijn m.b.t. het omgaan met mensen met dementie en hun mantelzorgers.

5. Ontwikkel een levensloopbestendig lokaal woonbeleid

Zowel oudere eigenaars als (sociale) huurders wonen vaak in woningen die energieverblindend zijn, te groot zijn en niet aangepast zijn aan hun noden. Nochtans heeft iedereen recht op menswaardig wonen. Dit houdt in dat een woning aangepast, kwaliteitsvol en betaalbaar is en zich in een toegankelijke woonomgeving bevindt. Inzetten op levensloopbestendig wonen biedt perspectief om kwaliteitsvol wonen op oudere leeftijd te garanderen, zowel door in te zetten op aangepast of aanpasbaar bouwen en verbouwen, als door verhuizen in de eigen buurt aantrekkelijker te maken.

Actiepunten:

- **Maak werk van een toekomstgerichte en levensloopbestendige woonbeleidsvisie:** Die visie moet rekening houden met de noden en wensen van ouderen en inwoners met een fysieke beperking. Betrek hen bij de uitwerking ervan, informeer hen proactief over levensloopbestendig bouwen en verbouwen en ontzorg hen wanneer ze bouw- of verbouwingswerken willen uitvoeren die aansluiten bij de uitgewerkte woonbeleidsvisie.
- **Ondersteun een kwalitatieve en betaalbare woonmarkt, inclusief aangepaste woningen:** Zowel op de sociale als private woonmarkt is de kwaliteit van een aanzienlijk deel van de woningen ondermaats en is er een gebrek aan toegankelijke en aangepaste woningen. Bevorder de betaalbaarheid via een voldoende groot aanbod aan aangepaste sociale huurwoningen. Zoek samen met woonmaatschappijen, huurders en verhuurders naar gepaste huisvestingsoplossingen op maat van ouderen met en zonder zorgnoden. Biedt zowel in de private als in de sociale huur ondersteuning voor woningaanpassingen. Ga inventief op zoek naar een optimaal gebruik van het bestaande sociale woonpatrimonium, bijvoorbeeld door te experimenteren met co-housing en kleinere woonentiteiten op maat van alleenstaanden. Vermijd verplichte uitwijking naar verstedelijkte gebieden, zodat ouderen in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen.
- **Werk duurzame oplossingen uit om energiearmoede in te perken:** De hoge energieprijzen zetten ouderen aan tot rigoureuze besparingen op hun energieverbruik, wat tot onmenselijke woonomstandigheden leidt. Informeer en sensibiliseer ouderen over de voordelen van energiezuinige opwaarderingwerken aan hun woning. Maak de nodige investeringen ook mogelijk voor ouderen in een financieel kwetsbare situatie.

De gemeente dient administratieve ondersteuning te bieden voor het bekomen van premies en prefinanciering van de nodige werkzaamheden voor bv ontdubbeling van riolering, uitstap uit fossiele brandstoffen, verplichte EPC A-label tegen 2050.

- **Maak werk van een diverse woonmix:** Zorg dat ouderen die in een te grote of onaangepaste woning wonen, kunnen uitwijken naar een alternatief in hun vertrouwde buurt. Realiseer betaalbare, kwalitatieve en innovatieve woonalternatieven voor ouderen. Speel daarbij ook in op de wensen van ouderen met zorgnoden. Dit omvat onder meer assistentiewoningen, zorgwoningen, kleinschalige groepswoningen en co-housing. Zet in

het bijzonder in op een divers aanbod van sociale woningen en op een nauwe opvolging van de woonnoden van de vergrijzende huurpopulatie.

6. Zet extra stappen in de strijd tegen armoede en onderbescherming

14% van de Vlaamse 65-plussers leeft in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel (Statistiek Vlaanderen, 2022). Dit percentage is hoger in vergelijking met de jongere leeftijdsgroepen. Uit onderzoek (Statistiek Vlaanderen, 2022) blijkt ook dat 1 op 10 ouderen gebruik moet maken van spaargeld om rond te komen. Ontluisterende cijfers, oud worden in armoede brengt immers kwetsbaarheden en gezondheidsrisico's met zich mee, belemmert de actieve participatie aan de samenleving en vergroot het risico op sociale uitsluiting.

Actiepunten:

- **Zorg voor een betere toeleiding naar rechten en ondersteuning:** Ga samen met financieel kwetsbare ouderen na welke sociale ondersteuning en tegemoetkomingen weinig gebruikt worden en waarom. Mensen in kwetsbare posities botsen vaak op grote drempels om de stap naar hulpverlening te zetten. Ze komen dan in een situatie van onderbescherming terecht. Het Zorgnetwerk is een goede methodiek om outreachend te werk te gaan.

Zorg voor een sterk geïntegreerd breed onthaal dat zowel een laagdrempelig fysiek aanspreekpunt vormt waar ouderen terecht kunnen met vragen en problemen, als een uitvalbasis waarbij hulp- en dienstverleners zelf de eerste stap naar ouderen in een kwetsbare situatie zetten. Werk hiervoor samen met ervaringsdeskundigen, vrijwilligers, brugfiguren, verenigingen, ...

Het gemeentelijk infoblad is een goed middel om ouderen te informeren omtrent hun rechten.

- **Maak werk van een rechtvaardig lokaal fiscaal beleid:** Zorg dat het gezinsbudget van mensen met een laag inkomen niet het slachtoffer wordt van forfaitaire taksen en heffingen, maar laat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Hou hier rekening mee bij het bepalen van de tarieven voor de eigen belastingen, de aanslagvoet van de aanvullende belastingen en de retributies.

7. Maak werk van een digitaal inclusieve samenleving

Er werd in Vlaanderen al sterk ingezet op digitale vormen van dienstverlening, maar de coronacrisis heeft voor een stroomversnelling gezorgd in de digitalisering van onze samenleving. Digitalisering kan voor nieuwe mogelijkheden zorgen, onder meer op vlak van sociaal contact, cultuurparticipatie en toegang tot informatie en diensten. Maar digitalisering creëert en versterkt ook kwetsbaarheid. Ouderen die niet over de nodige middelen of digitale kennis beschikken vallen uit de boot.

Hun contacten met loketbedienden worden schaarser, ze moeten opeens extra betalen voor persoonlijke basisdienstverlening en stellen machteloos vast dat buurtwinkels hun deuren sluiten en bankfilialen uit het straatbeeld verdwijnen.

Actiepunten:

- **Behoud initiatieven die ouderen de mogelijkheid bieden om digitaal bij te leren:** Dit kan individueel met een digi-buddy of begeleider, of via laagdrempelige initiatieven van verenigingen, lokale dienstencentra of in bibliotheken.
- **Sensibiliseer loketmedewerkers:** Zorg dat loketmedewerkers en vrijwilligers van gemeentediensten die regelmatig met ouderen in contact komen hen vlot wegwijs kunnen maken bij digitale vragen of problemen of kunnen doorverwijzen naar een vorming of hulpverlening op maat.

8. Zorg dat ouderen zich vlot en comfortabel kunnen verplaatsen

Voor ouderen is het essentieel dat hun bestemming vlot bereikbaar is en dat ze zich op een veilige en comfortabele manier heen en terug kunnen verplaatsen. Toch zijn heel wat ouderen minder mobiel dan ze zouden willen en ervaren ze moeilijkheden waardoor ze niet raken waar ze willen of wanneer ze daar zouden moeten zijn. Kom hieraan tegemoet met een sterk lokaal mobiliteitsbeleid dat ook voor ouderen een maximale bereikbaarheid garandeert. Voldoende toegankelijke, gebruiksvriendelijke en betaalbare vervoersopties zijn daarbij een must.

Actiepunten:

- **Verbeter de verkeersveiligheid:** Ga voor een verkeersveilige inrichting van het wegennet door uit te gaan van de positie van kwetsbare weggebruikers. Voorkom zo dat ouderen door onveilige verkeerssituaties bepaalde routes vermijden of zich bepaalde activiteiten onttrekken. Help mee de hoge dodentol bij oudere weggebruikers naar beneden te brengen.
- **Maak werk van een voetgangers- en fietsbeleid:** Ouderen maken een groot deel uit van de zwakke weggebruikers. Zorg dat de openbare ruimte voor elke zwakke weggebruiker toegankelijk en obstakelvrij is en zich tot aangename en vlotte verplaatsingen leent. En zet in op lokale initiatieven rond (veilig) elektrisch fietsen.
- **Voer een rechtvaardig lokaal mobiliteitsbeleid:** Garandeer de bereikbaarheid van belangrijke locaties voor ouderen. Maak hiertoe werk van een betaalbaar, performant openbaar en aangepast vervoer en zorg voor toegankelijke en comfortabele halte- en oversteekplaatsen. Voorzie voldoende passende opties van vervoer op maat (niet volgens principe van flexbus, maar ophalen thuis) en vrijwilligersvervoer om te garanderen dat iedereen, ook mensen met een beperking of zonder auto, rijbewijs of fiets, mobiel kan zijn. Maak het vervoer op maat niet alleen inkomensgerelateerd.

- **Voorzie structurele inspraakmogelijkheden voor ouderen:** Betrek ouderen bij beslissingen over het vervoersaanbod, de inrichting van de publieke ruimte en maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren (bv. vervoerregio). Sla ook acht op hun noden bij overleg op bovenlokaal niveau.
-